

ԲԱԶՄԱՎԷՊ ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ - ԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՌՅԿԹ-Հ

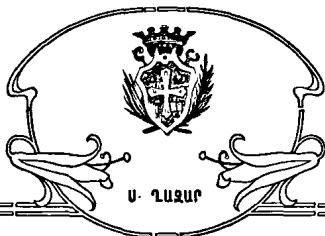
ՀԱՅՏՈՐ

ՀԸ

1920

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ԹԻՒ 12

Հ. ԱԼԻՇԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

ԱՅՍ տարի Հ. Ալիշանի ծննդեան հաւրերամեակն է, եւ հայ սփիւռին մէջ կը փափաքին տօնել այս յիշատակը: Նախապետը ամենէն աւելի իրաւունք ունի մեծարանաց այս ցոյցը պահանջելու հայ հանրութենէն:

Ինք թէեւ զաւակ ոյն չարակոչկոծ Հայաստանին, իրաւումը սակայն կը պատկանի նորին. վասն զի ինք հայրենաշունչ քերթուածներուն ոգիով եւ զօրութեամբ ծնունդ տուաւ այն սերունդին՝ որ կրցաւ հուսկ իրագործել իր ըզնացած եւ երգած երազը. Հայաստան իր նոր գոյութիւնը կերպով մը կը պարտի Անոր, եւ իր սրտին անդրանիկ ծնունդն եւ պարտքը պէտք է ըլլաւ նուիրել իր փառքի լուսապսակը Մեծ Բանաստեղծի յիշատակին:

Մինչեւ ցարդ իրմով սոգորուած էր հայութիւնը, մամաւանդ իր «Նախապետի երգերով» անոնք յիշատակներ էին, Հայրենիքի չափ սիրելի, հեռաւոր պանդուխտներուն համար, որոնց մէջ կը ներկայանար

Հայաստանը՝ Պասփի երկնաքերծ վեհուծեամբ եւ ամրութեամբ, Ախուրեանի լաւ լծնէն օրօրուած, եւ որոնց մէջ Ալիշան ինքնին կը ներկայանար փառահեղ մարգարէի մը պատմութեամբ, որ ապագայի տեսութեան ցոյցերով գարնան կարմիր վաղորդայններ կը բանար, անոնց մէջ առուգացնելու Հայաստանի թողմած վարդն եւ ցամքած հալուէն:

Այս ամէնը այսօր իբր իրականութիւն կը ներկայանայ. եւ Ալիշանի յոբելանը կու գայ, իբր յարմար առիթ, տալու անոնց աւելի բարձրաշուք փայլ մը, ու իր յոբելանով տօնելու մասամբ Հայաստանի վերածնունդի յաղթանակը:

Ահա նշանակութիւնը զոր կը ծնուցանէ այս յոբելանը. Այսպէսով ան կը փակէ ժամանակամիջոց մը, բայց միանգամայն կը բանայ նոր մի. կը գոցէ շրջանը, որովմ Ալիշան՝ ծանօթ ազգին աւելի իր հայրենի ոտանաւորներով, իր անունը մարմնացում համարուած էր հայրենասիրութեան. այս

տեսակէտով կարելի է այս յոբելեանը առնուանել հայրենասէր Ալիշանի յոբելեանը պէսազարդուած քոսորսգեղ ծաղիկներու արդիւնքով:

Հինայ պիտի սկսի անշուշտ երկրորդ շրջանը, յորում պիտի ճանչցուի Ալիշան նաեւ իր բանաստեղծի միւս մասերուն մէջ, իր գլխավորն եւ հոգեբանական կեանքին մէջ, իր բարոյական նկարագրին մէջ. եւ այս՝ ապահով Ալիշանի աւելի մեծ յաղթանակը պիտի կազմէ իր երկրորդ դարաւոր յոբելեանին:

Բազմավէպը նուիրելով իր այս տարուան վերջին թիւը Ալիշանի յիշատակին, կը հաւմարի կատարած ըլլալ իր մեծ պարտքը Անոր՝ որ իր իսկ փայլուն աշխատակիցն եղաւ. ու կը հրաւիրէ հայոց անցնող լուսնկայն գալու դէպ ի Անթանոթ հովիտը, կաթեցնելու իր վերջին լոյսը Նոսրատի գերեզմանին վրայ, ուսկից յետոյ լիապէս պիտի արփանայ արշալոյսը:

ԽՄԲ.

Ա Լ Ի Շ Ա Ն

(Ի Բ Խ Յ Ի Կ Ի Ն Մ Է Զ)

Վոսփորի ափանց վրայ, գեղեցիկ առաւօտ մը, լոյս տեսաւ արեւին հետ, — և Ս. Ղազարի կղզեկին մէջ, Նոյեմբերի առաւօտ մը, մարեցաւ աստղերուն հետ: Ու դեռ արեւը ծագած, երբ անոր հոգին՝ լոյսերով շողջողուն՝ կը ծագէր յաւիտենականութեան մէջ. Այն մաքուր, այն բեղմնաւոր, այն երջանիկ կեանքին վերջին կայծը, կարապի երգն եղաւ՝ «Զառանցանք աստուածային սիրոյն նուազը, իր սիրած ու պաշտած Աստիգացուն գեղգեղանք» ինչ ներշնչումը քան թարգմանութիւնը Աստիգացին՝ սուրբերուն մէջ յաւատեցածը, Ալիշան՝ բանաստեղծներուն մէջ սուրբը, — զոյգ մը սիրուն հոգիներ՝ Աս-

տուծոյ, բնութեան և մարդկութեան սիրովը խորովուած:

Կ'ափշի՛ կը հիանայ մորդ, երբ մտածէ թէ ինչպէս այն վտիտ՝ ազգուն մարմինը կըցաւ, այնքան տարիներ, իր մէջ կրել այն բոց ու կրակ հոգին, որուն միտքը հազարամէկ թռչնէր կ'առնէր, դարեր՝ ազգեր ու աշխարհներ ամփոփելով մէջը, — որուն սիրտը՝ իբր ովկիանոս մը՝ կը ծփար ու կ'երերար ամէն ցաւի ու տառապանքի, կը ժպտէր ու կը խայտար ամէն ծիծաղի ու հրճուանքի հետ, — որուն մէջ կեանքը կ'եռար ու կը զեռար, կը յորդէ՛ր կը զեռուր դուրս բուրդ հոգիէն ու մարմնէն, ժայթքելով շուրջը՝ հրաբուխի նման՝ կայծեր ու բոցեր:

Եղած է հայ իշխան մը կամ թագաւոր մը, դիւցազ մը կամ նահապետ մը, բամբիշ մը կամ կուսան մը, հայրապետ մը կամ արեղայ մը, որ Ալիշանին շնչովը կենդանացած՝ սիրելի ու պաշտելի եղած չըլլայ ամենու: Կայ ազգային զէպը մը, մեծ կամ փոքր, սզալի կամ սխրալի, աղէտ մը կամ յաղթանակ մը, որ անոր զըշովը գունազեղուած ու պատկերացած չըլլայ մեզի: Կայ մեր հայրենիքին մէկ խորքը, վանք կամ աւան, գետ կամ առուակ, լեռ կամ բլուր, դաշտ ու լճակ, ծառ ու ծաղիկ, որ անոր ջերմ համբոյրը ու գգուանքը վայելած չըլլայ: Ալիշանի սրտին՝ ինչ որ հայ է, ինչ որ իր ազգին ու հայրենիքին է, բոլորն ալ գոզար ու քնքուռ է, բոլորն ալ սուրբ ու նուիրաւ կան: Անոր համար՝ հայրենիքին վարդը փուռ չունէ, հայրենիքին դմիկը աւելի սիրուն է քան օտարին ծաղիկը: Այն կը կարծէ դեռ լսել՝ Երասխի ու Եփրատի խոխոջներուն խառնուած՝ Եհովային ժայռը դրախտին մէջ, ու կը փնտռէ հոն այն ծաղիկները ու դալարները՝ որոնց վրայ ման եկան կայթեցին մեր երջանիկ նախածնողը իրենց անմեղութեան օրերուն մէջ: Անոր սիրտը հնոց մ'է, ուր կը զտուէ ամէն բան, ուր ինչ որ կ'մտնէ՛ր բոց ու լոյս կը դառնայ, կամ խունկի նման կ'այրի՛ կը ծխէ զէպ ի վեր: Անոր բոլոր